Artikel

Vier jaar herstelgerichte detentie: een kritische reflectie op de functie van herstelconsulent vanuit de invalshoek van de psychosociale dienst

Isabelle Storme[1]

De functie van herstelconsulent bestaat vier jaar. Er werd gevraagd om vanuit de psychosociale dienst hierop kritisch te reflecteren. Veeleer dan de eigen ideeën voorop te stellen, werd ervoor geopteerd om de visie van de psychosociale dienst[2] in haar geheel weer te geven. Dit artikel werd geschreven op basis van reacties uit het werkveld. Elke lokale PSD-equipe werd uitgenodigd om binnen de inrichting met het ganse team over dit thema te reflecteren. Richtinggevende vragen hierbij waren o.a. hoe men als PSD naar de functie van herstelconsulent kijkt, wat men als knelpunten, problemen, uitdagingen naar de toekomst ziet en hoe het vooropgestelde proces naar een 'cultuur van respect' verloopt. Eén afgevaardigde per PSD-team (de PSD-directeur of de coördinator) fungeerde als spreekbuis voor het ganse team. Tijdens een centraal georganiseerde vergadering konden zij de visie van hun team vertolken[3]. De gegevens werden vergeleken en besproken. Dit artikel geeft de resultaten hiervan samengebundeld weer. Alleen voor wat betreft 'het verloop van het vooropgestelde proces naar een cultuur van respect' (zie infra) werd een niet besproken idee (de koppeling van de herstelgedachte aan het nieuw evaluatiesysteem)van de auteur toegevoegd.

Verslag van de resultaten van de bespreking

De visie van de PSD op de functie van de herstelconsulent

De functie van herstelconsulent werd vastgelegd in de ministeriële omzendbrief nr. 1719 van 4 oktober 2000[4]. Na één werkingsjaar werden de oriëntaties inzake herstelgerichte detentie via het schrijven (5 december '01) van de toenmalige regionaal directeur, de heer John Vanacker, bijgestuurd voor het jaar 2001[5]. Toen reeds werd er melding gemaakt van de noodzaak aan verduidelijking van de omzendbrief en de daarin beschreven rol van de herstelconsulent. Vanuit de invalshoek van de Psychosociale Dienst blijft deze vraag ook vandaag nog aan de orde. Men vindt dat de functie van herstelconsulent van bij de aanvang zeer breed werd *omschreven*. Dit liet veel ruimte voor de herstelconsulent om de functie die hen werd toebedeeld persoonlijk in te vullen. De herstelconsulenten wisten bij de startfase van hun functie zelf niet goed hoe zij hun opdrachten moesten vertalen naar de praktijk. Hierdoor kregen de PSD en ook andere diensten geen klare kijk op deze functie.

Via de basisnota van oktober 2000[6] werd voorzien in de functie van een coördinator voor elke taalrol. In de nota van december 2001 lezen we dat "er in coördinatie naar

1 D.d. psycholoog-directeur bij de centrale PSD, en momenteel coördinator voor het project ontwikkelcirkels in de Nederlandstalige gevangenissen.
2 Psychosociale Dienst wordt hierna verder afgekort als PSD.
3 De deelnemers waren Petra Colpaert (maatschappelijk assistent Ruiselede), Patrick Laurent (PSD-directeur St.-Gillis), Leen Lion (PSD-directeur Antwerpen), Els Speleman (psycholoog Dendermonde), Isabelle Storme (centrale PSD), Hilde Lefevre (maatschappelijk assistent Brugge), Nadine Vanden driessche (Inspecteur maatschappelijk werk regio Oost-en Westvlaanderen), Lief Van Herck (maatschappelijk assistent Turnhout), Veerle Verreyt (psycholoog Mechelen).
4 Ministeriële Omzendbrief nr. 1719 van 4 oktober 2000 betreffende de herstelconsulenten, p. 6-9.
5 Vanacker, John, toenmalig regionaal directeur, nota aan de inrichtingshoofden van de Nederlandstalige gevangenissen betreffende de M.O. nr. 1719 – "Herstelgerichte detentie – Oriëntaties voor het komende werkjaar", Brussel, 5 december 2001, p. 1- 4.
6 L.c, p. 3-5.

een gemeenschappelijk standpunt zal gezocht worden en nieuwe richtlijnen overgemaakt, zodat de herstelgerichte detentie in beide landsgedeelten een zelfde invulling krijgt"[7]. Deze invulling blijkt in de realiteit niet zo gelijklopend te zijn. Er zou toch een *verschillende benadering* bestaan tussen Vlaanderen en Wallonië. En ook binnen het Vlaamse landsgedeelte worden verschillen in de aanpak vastgesteld. Dit kan in de praktijk problemen met zich mee brengen wanneer een gedetineerde getransfereerd wordt naar een andere inrichting binnen Vlaanderen of zelfs van een Nederlandstalige naar een Franstalige gevangenis en omgekeerd. Een voorbeeld hiervan is de aanpak van burgerlijke partijen waarbij de gedetineerde in de ene inrichting wel aan een afbetalingsplan moet werken en in de andere inrichting niet. Deze ongelijke behandeling doet hem twijfelen aan het belang van zo'n afbetalingsplan. Het risico bestaat dat hij zich hierdoor als een slachtoffer van het systeem gaat ervaren en zich volledig afsluit voor de dieperliggende boodschap van herstel.

De functie van herstelconsulent wordt door de PSD gepercipieerd als een behoorlijk *'alleenstaande functie'* of *'éénmanspost'*. Formeel maakt de herstelconsulent deel uit van het directieteam. De directeurs van zo'n team vinden vanuit de specificiteit van hun opdrachten direct aansluiting op de verschillende actoren binnen de gevangenis. Sommige herstelconsulenten geven te kennen dat zij zich niet als een volwaardig lid van dit team voelen. Hierdoor komen zij minder snel dan de directie in contact met de verschillende diensten van de inrichting. Anderzijds blijft bij sommigen onder hen de noodzaak om tot een team te behoren bestaan. De PSD ervaart dat zij dan aansluiting zoeken bij hun dienst om bijvoorbeeld al eens de emoties te kunnen ventileren. De herstelconsulent wordt meestal wel ervaren als een interessante overlegpartner maar niet als lid van de PSD.

Heikel punt voor de PSD is dat de individuele werking formeel niet tot de opdrachten van de herstelconsulent behoort. In de ministeriële omzendbrief van 4 oktober 2000 staat "De taken van de herstelconsulent situeren zich essentieel op het structurele vlak"[8]. Toch blijft de PSD vragende partij naar een meer *individuele werking*. Dit is vooral zo in de strafinrichtingen en minder in de arresthuizen. Vanuit het standpunt van de PSD is deze vraag begrijpelijk. De PSD is immers één van de bevoegde diensten die de gedetineerde o.a. moet ondersteunen in de uitbouw van een reclasseringsplan[9]. Een belangrijk punt hierbinnen is het zoeken naar een gepast aanbod (begeleidingsvorm) voor de specifieke problemen van gedetineerden. De PSD ervaart paradoxaal genoeg dat er de laatste jaren in toenemende mate structuren gecreëerd werden die moeten instaan voor het realiseren van zo'n aanbod[10] terwijl dit aanbod in de praktijk soms eerder lijkt in te krimpen. Het is binnen deze context dat de vraag naar meer individuele werking dan ook moet begrepen worden. Het wordt bijzonder geapprecieerd dat sommige herstelconsulenten hier toch aandacht voor opbrengen. Dit neemt echter niet weg dat in die gevangenissen waar een specifiek structureel herstelgericht aanbod voor gedetineerden werd gecreëerd (o.a. gespreksgroepen rond slachtofferempathie; cursussen m.b.t. de burgerlijke partijen; informatie omtrent de verschillende diensten inzake slachtoffer-dader bemiddeling), het aanbod als professioneler wordt ervaren. Want in tegenstelling tot de PSD-medewerkers zijn de herstelconsulenten experten o.a. op vlak van de mogelijkheden inzake herstelgericht werken. En zij hebben ook structurele contacten uitgebouwd met organisaties die bestudeerde en wetenschappelijk gefundeerde programma's in de gevangenissen kunnen aanbieden.

In welke rollen ziet de PSD de herstelconsulent?

De herstelconsulent wordt ervaren als *'katalysator'*. Ze hebben het debat omtrent de slachtofferdimensie in gang gezet. Dit betekent niet dat de slachtofferdimensie voordien onbestaande was. Binnen de rapportage van de PSD werd hier vroeger reeds aandacht aan besteed. En sedert de wet op de Voorwaardelijke Invrijheidstelling van 5 maart 1998 is het onderzoek naar de houding van de veroordeelde tegenover het (de) slachtoffer(s) definitief een feit geworden[11]. Vanuit deze nieuwe dimensie werken, was geen evidentie. Als dienst die uitsluitend met de dader werkt, is het niet gemakkelijk om zich ook een beeld van het (de) slachtoffer(s) te vormen. Nochtans is deze beeldvorming noodzakelijk om ook bij de gedetineerde een meer slachtoffergericht proces op gang te kunnen brengen. De herstelconsulenten hebben hiertoe een belangrijke bijdrage geleverd door zowel het personeel als gedetineerden voor de slachtofferdimensie te sensibiliseren. Het project 'Slachtoffer in Beeld' is hier een sprekend voorbeeld van.

In de gevangenis kunnen ook personeelsleden slachtoffer worden van bepaalde gebeurtenissen. De PSD maar ook andere gevangenismedewerkers staan in voor de crisisopvang van het personeel. Tot voor de komst van de herstelconsulenten was het o.a. onduidelijk welke actoren hier een rol in speelden. En ook de procedure voor de opvang van personeel die het slachtoffer werd van geweldsdelicten van gedetineerden was vaag. De herstelconsulenten hebben de *opvang van het personeel* in een doordacht

7 L.c, p. 4.
8 L.c, p. 6.
9 Zie hiervoor de Wet van 5 maart 1998 op de voorwaardelijke invrijheidstelling, B.S. 2 april 1998, Titel II, Hoofdstuk I, 2°.
10 Cf. ook het Strategisch Plan van de Vlaamse Gemeenschap inzake de hulp- en dienstverlening aan gedetineerden, goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 8 december 2000, p. 1-73.
11 Zie Wet van 5 maart 1998 op de voorwaardelijke invrijheidstelling, B.S. 2 april 1998, Titel II, Hoofdstuk I, 3°.

systeem gegoten. En in de meeste gevangenissen werden initiatieven ontwikkeld waarbij op systematische wijze aandacht wordt besteed aan dit probleem.

De PSD wijst de herstelconsulent ook een *'knipperlicht-functie'* toe. Hiermee wordt bedoeld dat herstel binnen de inrichting niet als vrijblijvend mag opgevat worden. Alle personeelsgeledingen dienen hierin hun verantwoordelijkheid te dragen. Soms dreigt deze opdracht in de dagelijkse crisismomenten en beslommeringen vergeten te worden. Het is aan de herstelconsulent om deze aandacht bij iedereen levendig te houden door tijdig het licht op oranje te zetten.

Tenslotte wijst de PSD erop dat zij de herstelconsulent wel eens als een *'theoreticus'* ervaren. Sommige PSD's worden dan belast met de praktische uitvoering van initiatieven die door de herstelconsulent werden uitgedacht. In die zin brengt de werking van de herstelconsulent bijwijlen extra werklast voor de PSD mee. Gezien het uitgebreide takenpakket van de PSD dient dergelijke bijkomende werklast het best vermeden te worden.

Hoe kijkt de PSD naar het verloop van het vooropgestelde proces naar een 'cultuur van respect'?

In de basisnota die o.a. de functie van de herstelconsulent beschrijft, behoorde "het actief tot stand brengen van een cultuur van respect"[12] uitdrukkelijk tot de opdracht van de herstelconsulent. Er staat geschreven dat de opdracht van de herstelconsulent 'voornamelijk' daaruit bestaat. Om dit te kunnen realiseren maakt de nota melding van concrete opdrachten zoals het ontwikkelen van overlegstructuren tussen de verschillende diensten van de gevangenis en het sensibiliseren van de penitentiaire kaders voor een herstelgerichte detentie. Later, in het reeds eerder geciteerde schrijven van 5 december '01 wordt deze opdracht genuanceerd. Er wordt gesteld dat deze taak zeer moeilijk om te zetten is in de praktijk wanneer ze niet onmiddellijk gelinkt kan worden aan de taak om directe en/of indirecte communicatieprocessen tussen dader en slachtoffer mogelijk te maken. Het werken aan een cultuur van respect is immers onlosmakelijk verbonden met het werken aan een algemeen gevangenisbeleid waarvoor de herstelconsulent niet alleen verantwoordelijk is. De taken van de herstelconsulent werden dan ook versmald naar het 'veruitwendigen' van een cultuur van respect. Een cultuur van respect zou vooral moeten blijken uit de houding van de herstelconsulent en minder uit het nemen van concrete acties hieromtrent[13]. Niettegenstaande de accentverschuiving die in de opdrachten van de herstelconsulenten werd aangebracht, blijft de *PSD vragende partij* naar het oppakken van dit luik. Alle personeelsgeledingen dienen gesensibiliseerd te worden zodat zij kunnen inzien dat herstelgerichte detentie een meerwaarde biedt in het uitoefenen van hun job. De meerwaarde van een goede communicatie en omgang met gedetineerden en collega's draagt bij tot een respectvol en beter werkklimaat. Dit veronderstelt niet dat er nu in de gevangenissen geen cultuur van respect zou zijn. Maar gezien de stresserende en niet alledaagse werkcontext is het belangrijk om waakzaam te blijven. De herstelconsulenten kunnen evenwel niet op deze opdracht worden afgerekend. Zij zijn immers niet verantwoordelijk voor het ontbreken van bepaalde *basisvoorwaarden* zoals het wegwerken van de overbevolking, de infrastructurele omstandigheden en dergelijke meer. Maar het feit dat bepaalde voorwaarden nog niet vervuld zijn, mag *geen dooddoener* worden om dit belangrijke debat uit de weg te gaan. De voorwaarden zullen immers nooit ideaal zijn.

Bij het creëren van een herstelgerichte detentie spelen nog andere belangrijke factoren mee. De *personeelsselectie*, de *basisopleiding* en *voortgezette opleiding* hebben hierin ook een belangrijke rol te vervullen. Van bij de selectie dient het belang van een 'respectvolle houding' voor elke kandidaat ambtenaar duidelijk te zijn. De vraag hierbij is of we momenteel wel beschikken over de vereiste selectiemethoden? Anderzijds moet het personeel ook ondersteund en gecoacht worden om de juiste vaardigheden voor een goede omgang en communicatie verder te ontwikkelen. En dit zowel naar gedetineerden als naar de eigen collega's toe. Dat de herstelconsulenten zelf het voorbeeld op dit vlak geven, zal de andere medewerkers zeker motiveren om het nut hiervan in te zien. Maar dergelijk proces vraagt ook van ieder personeelslid op zich de moed om de eigen houding in vraag te durven stellen. Met het KB van 2 augustus 2002[14] werd overal in de Federale Overheidsdiensten een nieuwe evaluatiecyclus (de ontwikkelcirkels[15]) ingevoerd. Het doel van deze ontwik-

12 L.c, p. 6.

13 L.c, p. 2-3.

14 Koninklijk Besluit van 2 augustus 2002 tot invoering van een evaluatiecyclus in de federale overheidsdiensten, B.S. 13 augustus 2002, 34828-34834.

15 Het KB van 2 augustus 2002 vermeldt "dat de invoering van de evaluatiecyclus noodzakelijk is om de federale overheid te ondersteunen in haar veranderings- en verbeteringsprocessen, zoals bepaald in de beslissing van de ministerraad van 28 april 2000 betreffende de Copernicusnota. Deze evaluatiecyclus moet bijdragen tot de verbetering van de werking van de federale overheidsdiensten en de ontwikkeling van elk personeelslid" (l.c, blz. 34829). Vanaf 18 december 2003 werd in de Federale Overheidsdienst Justitie een einde gesteld aan het vorig evaluatiesysteem voor de ambtenaren van Justitie en werd het nieuw evaluatiesysteem (de ontwikkelcirkels) ingevoerd. De ontwikkelcirkels maken deel uit van een nieuw personeelsmanagement. Het is een middel om de competenties van medewerkers en teams te ontwikkelen met het oog op een betere dienstverlening. Een ontwikkelcirkel bestaat uit vier stappen: 1) de planningsfase waarbij afspraken gemaakt worden tussen leidinggevenden en hun team van medewerkers (of individuele medewerkers) omtrent de te bereiken doelstellingen en de manier waarop ze zullen bereikt worden; 2) de uitvoeringsfase; 3) de controlefase waarbij gekeken wordt of de medewerkers nog op de goede weg zitten en 4) de evaluatiefase.

kelcirkels is enerzijds het verder ontwikkelen van de competenties van de medewerkers; en anderzijds het bereiken van de organisatiedoelstellingen. De herstelconsulenten kunnen in *de ontwikkelcirkels een krachtige medestander* vinden voor het realiseren van een herstelgerichte detentie. Zij kunnen binnen elke inrichting teams ondersteunen door hen o.a. te helpen om specifieke, meetbare, aanvaardbare en realistische doelstellingen te formuleren en door evoluties op dit vlak mee op te volgen en bij te sturen. Binnen de zelfevaluatie zou elke medewerker dan ook de balans kunnen opmaken van het eigen functioneren inzake de afgesproken doelstellingen voor een herstelgerichte detentie. Een dergelijke aanpak zou als positief effect hebben dat éénieder zijn verantwoordelijkheid wil en kan nemen binnen een realistisch en haalbaar perspectief.

De PSD ervaart het tenslotte als zeer positief dat de herstelconsulenten zowel de interne als externe communicatie inzake hersteldetentie opnemen. Er wordt niet alleen gecommuniceerd met interne diensten, zoals bijvoorbeeld de PSD. Er wordt ook overlegd met extramurale diensten, bijvoorbeeld met slachtofferzorg. Dit komt een *geïntegreerde aanpak* van een herstelgerichte detentie ten goede.

Welke uitdagingen ziet de PSD voor de toekomst?

De opdrachten van de herstelconsulenten blijven voor heel wat medewerkers vaag. Daarom dient hun *mandaat* zeker verder verduidelijkt te worden. Voor personeel dat niet onmiddellijk in aanraking komt met de werking van de herstelconsulent, blijft 'herstelgerichte detentie' als begrip nog een grote onbekende. Daarom zullen de herstelconsulenten zich blijvend moeten inspannen om zichzelf en hun werking naar het personeel toe voor te stellen. Zij mogen er in ieder geval niet van uit gaan dat de doelstellingen van een herstelgerichte detentie en de meerwaarde ervan voor alle personeel reeds duidelijk zijn. Ook op dit vlak dient het personeel verder gevormd en gesensibiliseerd te worden.

De PSD stelt voor om naast de structurele opdrachten ook de *individuele werking* mee op te nemen als een concrete opdracht. Deze vraag komt hoofdzakelijk van de strafinrichtingen waar geen herstelbemiddelaars actief zijn. De PSD kan vanuit haar opdrachten en omwille van de tijdsdruk eerder fragmentarisch met het herstelluik bezig zijn. Werken aan herstel mag geen gegeven zijn dat enkel bij de voorbereiding van een voorwaardelijke invrijheidstelling aan bod komt. Dit *'bewustwordingsproces'* dient op het juiste ogenblik in de detentieperiode op gang gebracht en opgevolgd te worden. Dit kan het best gebeuren door een specialist op dit terrein. Ofwel laat men dit opnemen door de herstelconsulent. Een andere optie is dat men in elke gevangenis voldoende herstelbemiddelaars ter beschikking stelt.

Soms komt de *continuïteit van de werking* van de herstelconsulent in het gedrang. Bepaalde herstelconsulenten die de inrichting verlieten, konden niet altijd tijdig vervangen worden. Een beter statuut voor de herstelconsulent is een mogelijke oplossing voor dit probleem, wat tevens een valorisatie van hun functie inhoudt. Dit kan hun werking alleen maar ten goede komen.

De herstelgerichte gedachte dient toegepast te worden op de volledige inrichting en niet enkel op een entiteit ervan. In Brugge bijvoorbeeld heeft de herstelconsulent zich omwille van de grootte van de inrichting aanvankelijk toegelegd op één afdeling. De PSD vraagt zich dus af of het principe van één herstelconsulent per inrichting wel toereikend is om de doelstelling te realiseren. Dienen de *middelen* niet eerder verdeeld te worden conform de grootte van de inrichting (vergelijk Brugge en Ruiselede die elk over één herstelconsulent beschikken)?

Voor de uitbouw van een herstelgerichte detentie richten de herstelconsulenten hun acties zowel naar het personeel als naar de gedetineerde. Het is belangrijk dat het personeel van de inrichtingen zelf *eigenaar* wordt van dit project. Het lijkt hierbij belangrijk dat de bestaande personeelstekorten worden opgevuld zodat elke medewerker tijd kan vrij maken om een bijdrage te leveren aan het ontwikkelen van een herstelgerichte cultuur. De herstelconsulent wordt dan verantwoordelijk geacht om het personeel in dit proces te ondersteunen en te begeleiden.

In de uitbouw van een herstelgerichte detentie spelen niet alleen de actoren op het terrein een belangrijke rol. Ook de *politieke- en beleidsverantwoordelijken* dienen hun verantwoordelijkheid in deze materie verder op te nemen. Het is belangrijk dat zij hun visie kenbaar maken via duidelijke signalen en richtlijnen naar de basis. Hierbij mogen zij niet enkel kijken naar de praktische noden van gedetineerden. Ook de emotionele noden dienen onder de aandacht gebracht te worden. Naast het vrijstellen van de noodzakelijke middelen hiervoor hebben zij ook de belangrijke taak om mee te bedingen dat de basisvoorwaarden (o.a. infrastructuur, wegwerken van de overbevolking,...) voor een herstelgericht beleid gerealiseerd worden.

Welke zijn de verzuchtingen van de PSD ten aanzien van de herstelconsulent?

De herstelconsulent dient te vertrekken vanuit de *realiteit van de gedetineerde*, rekening houdend met diens mogelijkheden en beperkingen. Soms worden naar gedetineerden toe verwachtingen gesteld die moeilijk te realiseren zijn. Een veel aangehaald voorbeeld is dat van de betaling van de burgerlijke partijen. Niettegenstaande de weinige financiële middelen van de gedetineerde vraagt de herstelconsulent soms onrealistische inspanningen met betrekking tot het afbetalingsplan. Via dergelijke inspanningen, wil men bij de gedetineerde de aandacht voor het

(de) slachtoffer(s) bijbrengen. Om hierin te slagen mogen ook een aantal noodzakelijke basisvoorwaarden voor een goede reclassering niet uit het oog verloren worden. De gedetineerde moet immers ook over de nodige middelen kunnen beschikken in het kader van de uitbouw van zijn reclassering (o.a. kunnen voorzien in eigen levensonderhoud). Het hanteren van een te strak afbetalingsplan brengt dit proces in het gedrang omdat het bij de gedetineerde weerstanden oproept. Dergelijke aanpak kan dan eerder contraproductief werken.

Er is vraag naar een uniforme werking van alle herstelconsulenten voor beide landsgedeelten. Ook inzake herstelgerichte detentie dient gestreefd te worden naar een *gelijke aanpak of behandeling* van alle gedetineerden ongeacht in welke inrichting zij opgesloten zijn. Binnen deze uniforme werking, dient er voldoende ruimte te zijn voor de eigen context van de inrichting en dient men te kunnen inspelen op specifieke noden. Nu is de aanpak van bijvoorbeeld burgerlijke partijen verschillend van strafinrichting tot strafinrichting[16]. Niet alleen de PSD maar ook de herstelconsulenten moeten streven naar *continuïteit* in de opvolging van dossiers. Bij transfert van gedetineerden dient dan ook verder gewerkt te worden op datgene wat reeds met hem was opgebouwd. Naast de personeels- en tijdswinst die dit oplevert, zal de gedetineerde zich ook minder gefrustreerd voelen omdat hij niet telkens weer opnieuw zijn verhaal moet vertellen.

Het creëren van 'schuldbesef' bij de dader houdt meer in dan alleen werken aan het inzicht in de feiten, de houding tegenover het (de) slachtoffer(s), enz. De aandacht voor de *'schuldverwerking'* is minstens even belangrijk. Gebeurt dit niet dan kan er in plaats van herstel nog meer schade worden berokkend. Zoals dr. Max Vandenbroucke het formuleerde: "Bepaalde delinquenten met een ethisch gevoel, gommen mede vanuit bewuste en onbewuste psychologische verdediging, het delict, de schuld en het slachtoffer weg omdat ze de gruwel ervan niet kunnen aanvaarden, noch in hun zelfbeeld, noch in hun beeld naar derden, om te kunnen overleven"[17]. Door aan het schuldbesef te werken wordt bij de gedetineerde een proces op gang gebracht dat verdere opvolging noodzakelijk maakt. Schuldbesef en schuldverwerking kunnen niet los gezien worden van elkaar. Ook op dit vlak zullen de herstelconsulenten dus een aanbod moeten ontwikkelen.

In het kader van de nieuwe V.I.-wet dient de PSD over *slachtofferinformatie* te beschikken. Deze informatie is noodzakelijk om bij de uitwerking van de reclassering en het voorstellen van voorwaarden rekening te kunnen houden met de noden van het slachtoffer. De PSD krijgt deze slachtoffergerichte informatie soms laat in de procedure van de voorwaardelijke invrijheidstelling. De PSD-equipes zijn vragende partij om sneller over deze informatie te beschikken omdat ze dan al van bij de uitwerking van een eerste uitgangspermissie of verlof met bepaalde (slachtoffergerichte) voorwaarden rekening kunnen houden (bv. niet overnachten in de buurt van het slachtoffer). PSD verwacht van de herstelconsulenten dat zij ook in dit debat mee naar een constructieve oplossing zullen zoeken. Tevens vindt men dat de herstelconsulent de aangewezen persoon is om bij de bevoegde overheden meer aandacht te vragen om het slachtoffer zo snel mogelijk in de strafrechtsprocedure te betrekken. Dit zou enerzijds de emotionele draagkracht van het slachtoffer kunnen versterken. Maar het zou ook toelaten dat de PSD van meet af aan bij de uitwerking van een reclasseringsplan rekening kan houden met deze dimensie. Nu is het slachtoffer nog dikwijls een 'schone slaapster' die bruusk wordt wakker geschud naar aanleiding van de procedure voor de voorwaardelijke invrijheidstelling.

Besluit

Het behoort tot de verdiensten van de herstelconsulenten dat zij via hun specifieke know how erin geslaagd zijn om de slachtofferdimensie duidelijk aanwezig te stellen binnen de strafuitvoering. Nu de interesse voor dit 'nieuwe' thema gewekt is, is er vraag naar meer. Vooral vanuit de hoek van de PSD is er vraag naar meer ondersteuning op vlak van de individuele werking (hulp bij de uitbouw van het reclasseringsplan op vlak van herstel). De verschillende initiatieven die genomen werden, zowel naar de gedetineerden als naar het personeel toe, worden positief onthaald. Anderzijds is er ook een kritische noot. Het werk van de herstelconsulenten mag niet leiden tot bijkomende taken voor de PSD. En de herstelconsulenten mogen niet wachten tot alle basisvoorwaarden vervuld zijn vooraleer zij diepgaander willen werken aan een 'cultuur van respect'.
Naar de toekomst toe heeft de PSD verschillende verwachtingen ten aanzien van de herstelconsulent (o.a. het ontwikkelen van meer realistische verwachtingen naar gedetineerden en de uitbouw van een uniforme werking over alle gevangenissen heen). Deze verwachtingen tonen aan dat de herstelconsulent als een belangrijke partner wordt beschouwd binnen de strafuitvoering. De PSD kijkt nieuwsgierig uit naar nieuwe evoluties en blijft vragende partij om het overleg met deze partner verder uit te bouwen.

16 Zie ook het luik rond een 'verschillende benadering', blz. 2.
17 Vandenbroucke, M., Penitentiaire hulpverlening, Enkele kritische kanttekeningen vanuit de psychosociale dienst, Directoraat-generaal Strafinrichtingen, Ministerie van Justitie, p. 10.